

Eesti Saarte Kogu MTÜ ülesandeks on teha seiret VSaarS toimimise osas liikmeks olevatel saartel ja seaduse muutmise vajaduste kaardistamine saarte kogukonna elulaadi muutustest lähtuvalt. Käesoleva küsimustiku koostamise aluseks on VSaarS § 3, Åbo Akadeemias välja töötatud tööriist hindamaks saarte elukõlblikkust

<https://www.abo.fi/.../the-habitability-handbook-an.../> ja Rootsis tehtud uuring teemal „A Roadmap for Swedish Island Research - Previous Knowledge, Current Debates and Imminent Research Gaps”, mis annab ülevaate eelmisel ja sellel kümnendil tehtud uurimustest ja uuringu enda tulemustest <https://rurallandscapesjournal.com/articles/10.16993/rl.131>.

1. Missugused muutused on toimunud viimase 20 aasta jooksul (alates VSaarS kehtestamisest 2004) elanikkonnas?

Aastal 2004 ja aastal 2025

1.1. püsielanike arv 2025 ca 10 inimest ; aastal 2004 16 inimest

1.2. teise kodu omanike/ hooajaliste elanike arv; 2025 aastal 143; 2024 aastal 126 inimest

1.3. külaliste arv; aastal 2025 4635 inimest - 2004 kohta andmed puuduvad - aastast 2019 oli küllastajate arv 3019. Aastast 2020 - 4625 inimest Sellest ajast alates on küllastajate arv olnud samas suurusjärgus ,

1.4. rahvastikuregistrijärgne elanike arv. 2025 aastal 55; 2004 aastal 34 inimest

Suurenenud on nii teise kodu/hooajaliste elanike arv, kui ka sissekirjutust omavate inimeste arv. Püsielanike arv on tänapäeval suhteline arv st on inimesi kes on saarel aastaringselt, kuid on ka neid kes on saarel üle poole aastast, kui ka neid kes on saarel $\frac{2}{3}$ aastast. Mõni on ära vaid paar kuud. Ei ole selge kui palju aastast ära olles ei kvalifitseeru enam püsielanikuks, st jookseb piir ?

Vanuseliselt on Abruca elanikkond noorenenud

Mitme asula/ küla puhul tooge välja võimalusel arvud piirkonniti? Missugune oleks sinu hinnangul ideaalne tasakaal püsielanike, teise kodu omanike ja külaliste vahel, et tagada püsiasukatuse säilimine ja arengusuutlikkus? Missugune võiks ideaalis olla erinevate vanuserühmade osakaal saare rahvastikust?

Praegune vanuserühmade osakaal on hea.

2. Kuidas on riik või KOV toetanud püsiasukatust:

2.1. taastamist,

2.2. säilimist,

2.3. arengusuutlikkust?

Missugused on takistused, võimalused ja lahendused, et riik ja KOV saaksid toimida paremini?

Jäta vahele see punkt 2.1. kuni 2.3., mis sinu esindatava saare seisukohalt ei ole oluline.

- Ehitati uus sadam korraliku faarvaatri, statsionaarsete ja ujuvkaidega ning uus sadamahoone.
- Ehitati liinilaev Abro, mis võimaldab ka sõidukite ülevedu on mugav ja ohutu.
- Toetatakse järjepidevalt vabatahtlikku Merepäästet ja Pritsumeeste tegevust. Tänu sellele on saare päästjate käsutuses korralik tuletõrjeauto ning päästekaater, samuti väiksemad vahendid.
- Toetati Päästemaja ehitust.
- Saare elektrivõrk on korrastatud, rikkeid suhteliselt vähe.
- 2018 ehitati kiire internetivõrk fiiberoptilise kaabli ja raadiolingi abil.
- Toetatakse kohalikku karjakasvatust ning maastiku hooldamist.
- Toetati Abruka Maja ehitamist ajaloolisesse hoonesse.
- Teehooldus ja prügimajandus toimib.

3. Kuidas saab riik toetada KOV suutlikkust? Tihti mõeldakse siin teenuste pakkumise suutlikkust, kuid palume hinnata riigi rahalist toetust läbi erinevate meetode ja kas need on piisavad, et tagada jätkusuutlik areng ?

Kuna Abruka ei ole KOV-i staatuses, siis kahjuks puudub meil siin kaasarääkimise võimalus. Valitsuse ja KOV'ide suhe pannakse paika seaduste ja regionaalpoliitikaga. Kohasem küsimus oleks olnud, kuidas riik ja KOV-id saaksid toetada kohalikke kogukondi.

4. VsaarS § 3 p 2.: omavalitsusliku suutlikkuse toetamine ja osalusdemokraatia suurendamine.

4.1. Kuidas saab riik suurendada osalusdemokraatiat saarel?

Läbi kohalike kogukondade toetamise, projektipõhiselt ja püsitoetustena. Läbi kogukondade tegevust reguleeriva selge reeglistiku ja seadusandluse.

4.2. Kuidas saab KOV suurendada osalusemokraatiat saarel?

Sama kui 4.1

4.3. Kas kahel viimasel kümnendil on osalusdemokraatia teie hinnagul suurenenud või vähenenud? Mis on seda soodustanud või takistanud?

On suurenenud, peamiselt P.4.1 märgitud tegevuste läbi.

4.4. Kuidas peaks KOV suurendama eelarve läbipaistvust, et ka saarelise osaga valdades oleks kogukonnal ülevaade toetuste kasutamisest olemas järjepidevalt?

Läbi Väikesaarte Kogu ja Väikesaarte Komisjoni töö.

4.5. Kuidas on teie kogukonnas korraldatud üldkogu kokkukutsumine? Kas see on järjepidev? Kas KOV osaleb üldkogul?

Üldkogu kutsub kokku külavanem (meil Külasets, kes on Külavanema kt) See toimub regulaarselt kord aastas. KOV osaleb saarevahi isikus.

5. VsaarS § 3 p 3: püsielanikele töökohtade ja toimetuleku võimaluste loomine ning ettevõtluse toetamine.

5.1. Kuidas on tööhõive olukord teie hinnangul muutunud viimastel kümnenditel? Kas VsaarS on sellele mingit mõju või oleneb tööhõive teistest teguritest?

Kaugtöö tegijate arv Abrukal on Covidi ja kvaliteetse internetiühenduse tulemusel suurenenud, seda nii riigi- kui erasektoris.

5.2. Kui suur osa saare kogukonnast omavad töökohta? Kui suur osa vajab toimetulekutoetusi?

Riik ja KOV on Abrukal hoidnud töökohti ja rahaliselt toetatud tegevusi nagu saarevaht, raamatukoguhoidja, postiljon, surnuaiavaht, teehoiu- ja jäätmekäitluse korraldus, lisaks Saarte Liinide töökohad.

5.3. Kuidas toetab KOV ettevõtlust püsielanikele suunatuna?

Pole aimugi.

5.4.

- Kui suur osa ettevõtlusest on seotud ettevõtlusega kohapeal, mis loob uut tulubaasi püsielanikele ja säilitab ökosüsteemid kohapeal (keskkonnast hooliv ettevõtlus)?

PRIA toetused kohalikule karjakasvatusele ja maastikuhooldusele toimivad.

- Missugust laadi ettevõtlusega on seotud püsielanikkond?

Karjakasvatus ja maastikuhoolitus, kaugtöö Saaremaa ja mandri ettevõtetes.

- Kas väikesaare kogukonnale peaks kehtima maksuerisus?

Ei. Piisab kohalike tegevuste toetamisest ja looduskaitseliste piirangute õiglasest kompenseerimisest.

- Kas peaks soodustatama väikeettevõtlust?

Muidugi peaks. Tihtilugu on vaja leida mõistlikke kompromisse looduskaitseliste eesmärkide ja inimtegevuse vahel. Praegu on looduskaitse absoluutne prioriteet ja inimeste toimetused ebamõistlikult üle reguleeritud.

5.5.

- Kas 20 aasta jooksul on vähenenud põllumaa pindala?

Põldudest on saanud heinamaad.

- Kas on vähenenud metsade pindala?

Ei

- Kuidas see on mõjutanud keskkonda ja kogukonda (tööhõive)?

Tööhõive väheneb järjest seoses mehhaniseerimisega.

- Missugune võiks teie hinnangul olla ideaalne olukord, mis tagaks loodusliku mitmekesisuse ja kohaliku toorme väärindamise kaudu rohkem tööd kodukohas?

Tasakaal looduskaitse ja inimtegevuse vahel, rohkem talupojatarkust, vähem bürokraatiat. Kohalike kogukondade ja algatuste toetamine ja kohalike töökohtade säilitamine. Parem aastaringne püsiühendus Saaremaaga.

5.6.

- Kuidas on 20 aasta jooksul muutunud looduslike rohumaaade hooldus? Paremaks või halvemaks?

On paremaks muutunud, hoolduse nõuded on mõistlikumad ja paindlikumad.

- Missugused probleemid on seni selles valdkonnas lahendamata?

Karjateedade ehitamist võiks rohkem toetada. Saarel peaksid olema ka hirved ja põdrad. Praegu on suurulukid kõik ära kütitud.

- Kas on mesilaste jaoks piisavalt looduslikke tolmeldamise alasid?

Jah

5.7.

- Kas keskkond on säilinud selliselt, et see oleks atraktiivne loodusturistile?

Jah

- Missugused on positiivsed ja missugused on negatiivsed arengud?

Läbüturiste on vähem ja loodusturiste rohkem. Matkaradade võrgustiku täiendamine toppab KeA taga.

- Kas on tunda turismi survet elukeskkonnale?

Vähesel ja talutaval määral.

- Kas on tunda turismi survet kogukonnale?

Vähesel ja talutaval määral.

6. Kuidas on tagatud politseiteenus kogukonna vaates?

Ebamõistlikult intensiivne politseikontroll Suures Katlas. Seda väga kallist ressursi võiks mujale suunata.

7. Kuidas on tagatud päästeteenus ja turvalisus nii maal kui merel?

Palume siinkohal ka saartel, kes ei ole veel saanud küsimusi päästevõimekuse kohta ja jagada meiega infot järgmiste kontaktide kohta:

- **saarevaht** (Rein Lember - 5364 0360)

- **saarevanem/ külavanem** (Abruca Külaselts - 5257279)

- **saarel päästes tegutsev MTÜ või muul moel päästet haldav ühing** (Abruca Priitahtlik Pritsumeeste Selts)

- **pääste eest vastutav isik** (Hindrek Juhanson-5033355)

- **merepääste eest vastutav isik** (Saaremaa Vabatahtliku Merepääste Abruca üksuse pealik Ville Arumäe - 5540627)

- **meditsiini eest vastutav isik on saarevaht Rein Lember - 5364 0360** (kelle käes on kohver).

Kas kohver on vajaduspõhine? **Jah**

8. Missugune on joogivee olukord? Missugused on probleemid ja lahendused neile? Kuidas on kaitstud põhjavesi ja missugune on kanalisatsiooni olukord?

Puurkaevude vesi ei ole joogikõlbulik. Suurem osa elanikke toob joogivee sadamahoonest, kus on puhastatud vesi. Kanalisatsioon on lokaalne ja valdavalt septikutega lahendatud. Septikud on tihti aegunud ja uuendamist vajavad. Võiks olla toetused majapidamistes joogiveepuhastite ja reoveepuhastite paigaldamiseks. Ka regulaarne hooldus võiks olla toetatud, sest need seadmed ei tööta muidu korralikult.

9. Kuidas on korraldatud postiteenus ja elektronside (internet)?

Väga hästi (vt. Vastused eespool)

10. Missugune on transpordiühendus mandriga? Kitsaskohad? Lahendused riigi ja KOVi vaates?

Ühendus Saaremaaga võiks Abrucale olla sama hea nagu Pranglil või Vormsil. Siis saaks noored ja noored lastega pered rohkem saarel olla. Saaremaa ühendus mandriga peab olema tasuta. Praam on maantee pikendus sarnaselt Norra, Soome ja Rootsiga. See on ülioluline saarte konkurentsivõime seisukohast. Ei mõtle ainult

ettevõtluse alast konkurentsi, vaid ka piirkondade vahelist konkurentsi inimeste elukoha valikul.

11. Kuidas on tagatud alus-, põhi- ja keskharidus?

Kuidas on tagatud keskhariduse puudumisel sujuv üleminek põhihariduse lõpetanud noore haridustee mandril?

Missuguseid soodustusi teeb riik või KOV?

Abruka püsiühendus looks võimaluse Abrukalt koolis ja trennis käia, Abruka muutuks Kuresaare lähialaks. Praegu see võimalus puudub.

12. Kuidas on tagatud sotsiaalse abi? Missugused on probleemkohad KOVi vaates? Kuidas on tagatud väärkas vananemine: sotsiaalse abimehena ja – abi kodus elavatele vanuritele?

Kuidas aidata neid, kes kodus enam hakkama ei saa? **Abruka on võimalik vanaduses elada vaid siis kui nõ iseendaga hakkama saad. Sotsiaalse abimehena koduhoolduse näol ei ole kahjuks saarel hetkel võimalik, kuna kohapeal vastava kvalifikatsiooniga spetsialiste ei ole ja liinilaevaga ei ole igapäevane liikumine võimalik.**

13. Kuidas on tagatud elektriga varustatus?

Merekaabel + avariigeneraatorid

14. Missugune on esmatarbekaupade kättesaadavus saarel?

Null

15. Kas saare elulaadi toetamine (saan igas olukorras endale toetudes hakkama, eluliste oskuste säilitamine) on teie hinnangul kriisilukorras oluline?

Jah, ülioluline.

Kas rannakalanduse toetamine oleks osa kriisivalmidusest ja toidujulgeoleku seisukohalt oluline? **Jah, see on oluline ka Abruka tööhõive ja väikeettevõtluse seisukohast.**

16.

· Kas rahvalike traditsioonide säilitamine on teie kogukonna jaoks oluline?

Jah

· Kas KOV peaks toetama kohalike traditsioonide säilitamist? Kuidas?

Missugune roll on siin kogukonnal ?

Kogukonna rolliks on initsiatiiv, aktiivsus ja võimaluste leidmine. KOV peaks toetama selleteemalist kohalikku initsiatiivi. Nii rahaliselt kui muul viisil tunnustamisega.

17. Kuidas peaks ideaalis olema korraldatud väikesaarele iseloomuliku maastikuilme säilitamine? Kas siin esineb probleeme suhtluses riigi või KOV-ga?

Rannaalal peaks lubama rohkem inimtegevust: lautrid, paadisillad, supelmajad. Sarnaselt Skandinaaviamaadega.

18. Kuidas peaks ideaalis olema korraldatud looduskeskonna säilitamine ja kaitsmine? Missugune on siin riigi, KOV-se ja kohaliku elaniku roll?

Rohkem kompromisse inimtegevuse ja looduskaitse vahel, rohkem talupojamõistust. Saarte loodus on suurte ja pikaajaliste inim mõjudega – poollooduslikud kooslused. See ei tohiks tähendada üksnes niitmist ja karjatamist, vaid vee äärde peaks tagasi tulema ka kõik teised traditsiooniliselt vee ääres olnud inimtegevused. Nõukogude võim tegi meie rannaalad inimtühjaks ja looduskaitse jätkab seda ebamõistlikul viisil. Rohkem kompromisse, palun!

19. Kuidas on kahekümne aasta jooksul teie hinnagul muutunud asustuse iseloom (hoonestus ja kuhu on lisandunud hooneid (elamud ja avalikuks otstarbeks loodud hooned eraldi)? Kui suures osas ja missugustel põhjustel on muudetud maa sihtotstarvet?

Valdavalt on taastatud vanu hooneid ja talukohti, aga teede ääre on loodud ka uusi majapidamisi. Maa sihtotstarve on valdavalt püsinud muutmata.

20. Kas taskukohase eluaseme soetamine on võimalik? Kas elukallidus mõjutab elukoha valikut? Kui tugev on saare enda bränd just nooremate põlvkondade jaoks – kas see motiveerib neid kodukohta tagasi pöörduma?

Eluaseme soetamine on võimalik, aga noortele tihti üle jõu. Laenu eluaseme ehituseks Abru kal pangast ei saa. Kui kõrvaldada eeskätt püsiühendusest tulenevad piirangud, siis tuleks kindlasti veelgi rahvast Abru kale, saare bränd on tugev ja kogukond soe ning sõbralik.

MERI

1. VsaarS § 3 p.7 püsielanike tegevuse ja huvide sidumine territoriaalmere ja riigipiiri kaitse ning keskkonnahoiu riiklike vajadustega.

1.1. Kas riik vajaks kalanduspoliitikat, mis oleks osa saartepoliitika väljatöötamisel?

Rannapüük ja väikesed kalatööstused võiks olla üks toimetulekuviise väikesaarel. See vajab muidugi poliitikat.

1.2. Kas kutseliste kalurite püügilimiidid on liiga väikesed? Mis takistab elujõulise kalurkonna teket?

Rannapüük ettevõtlusena ei ole hetkel konkurentsivõimeline. Suured investeeringud ja suured riskid.

1.3. Missuguseid lahendusi näete hüljeste ja kormoranide arvu piiramiseks?

Limiidi alusel küttimine, munade õlitamine kolooniates. Abruha rannikul on hülge jaht keelatud see tuleks taastada, anda küttimisõigus kohalikule jahiseltsile.

1.4. Kuidas saavad püsielanikud kaasa aidata ja missuguseid vahendeid vajaksid, et panustada riigikaitseks?

Päästeseltside, Kaitseliidu kaudu.

1.5. Kuidas taastada püsielanike ja riigi suhtlus, et kohalikke olusid hästi tundvad elanikud saaksid anda infot ohtude märkamisel keskkonnas ja piirkonnas üldisemalt? Missugune peaks siin olema saarevahi roll?

Taastada pole vaja, see suhtlus toimib.

Missugused teemad on teie saarel praegu aktuaalsed ja vajaksid suuremat tähelepanu pööramist ja tuge ESK poolt? Missugused oleksid lahendused?

- **Vajadus suurema, jääklassiga laeva järgi – tellimusreisid ei ole jätkusuutlik lahendus**

· **Kanaliseatsiooni puudumine kujutab endast tõsist keskkonnariski. Põhjavee kaitstuse tõttu lubatud biopuhastid ei toimi ajutise kasutuse korral nõuetekohaselt, kuna puhastuseks vajalik bakterikooslus ei püsi elus. Pikaajalise ja toimiva lahendusena on vältimatu ühtse kanalisatsioonisüsteemi ja biopuhastusjaama rajamine.**